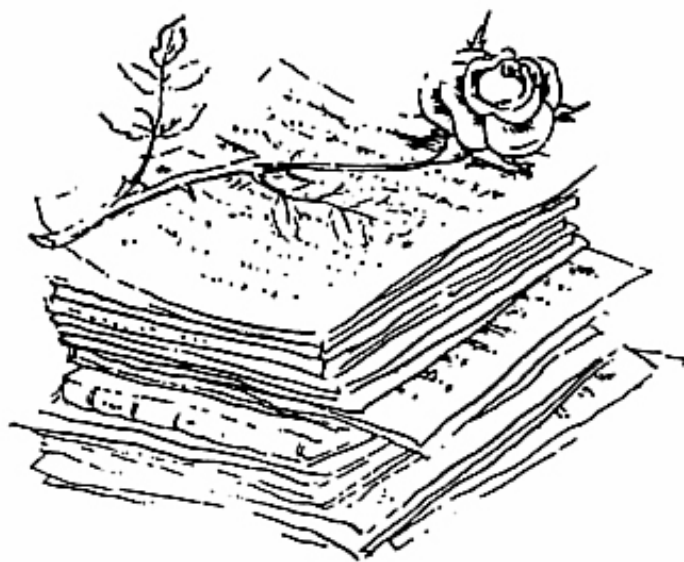


Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 42



Praha 2020

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2020

Milí přátelé,

už se mi po vás dost stýská, také na vás hodně myslím a vzpomínám, jak „válčíte“ v koronavirovém čase nejen se samotným virem, ale se všemi novými situacemi, které se na nás postupně valí jako rozvodněná řeka.

Ze známých důvodů jsme na jaře nemohli uspořádat žádné koncerty, besedy, žádná setkání a ani ve druhé polovině roku tomu není a nebude jinak a pravděpodobně i druhou – jarní polovinu této sezóny – se změny nedočkáme. O to víc děkuji naší paní redaktorce Daniele Kotašové za některá upozornění na online vysílání koncertů – např. během Dnů Bohuslava Martinů. Jsou mezi vámi šikulky a šikulové, kteří to zvládnou sami, někomu zase pomohou děti nebo vnoučata. Takže využívejte upoutávek a odkazů, které kolem nás běhají – jsou to nabídky koncertů České filharmonie i jiných orchestrů i mnoha komorních seskupení a sólistů i představení různých divadel. Zkrátka, bez kultury být nemusíme! Za to ale musíme být vnímaví a trpěliví ke všem nepříjemným omezením, bez kterých ten covidový boj nevyhrajeme. Nedávno jsem se dočetla, že během „španělské chřipky“ v letech 1918–20 se našlo dost jedinců, kteří v každé době vědí všechno naprosto nejlépe a nenechají se omezovat nějakými rouškami (ty se prý už také nosily!) a jinými radami i doporučeními. No a výsledek se dostavil – 50 milionů obětí. Pokud lidstvo není ve většině případů nepoučitelné, máme šanci, že se za pár měsíců nebo možná za rok zase uvidíme.

Držte se, ochraňujte své zdraví a taky moc důležitou dobrou náladu a klidný optimismus! Ať vám k tomu pomáhá nejen krásná hudba Bohuslava Martinů. Také vám přeji hezké a inspirativní počtení v těchto Zprávách ...

Ať jsou všechny naše dny dobré a zdravé!

Vaše Eva Štrausová

Zdá se mi trochu nemístné, abychom v době, kdy se ve Společnosti Bohuslava Martinů nic moc neděje, zvyšovali členské příspěvky. A tak i pro letošek zůstáváme u naší letité „sazby“. Ale nemusíte ničeho litovat, ta padesátikoruna pokryje náklady na výrobu a odeslání těchto Zpráv. Snad.

Členské příspěvky SBM na rok 2020 jsou stále 100,- Kč (sponzorským dárcům velmi děkujeme), senioři platí 50,- Kč. Pokud jste již svůj příspěvek během roku zaslali, nevěnujte samozřejmě této výzvě pozornost.

Číslo účtu SBM: 0146936389 / 0800
variabilní symbol je 382020

Prosím, pošlete pokud možno z účtu na účet, do zprávy pro příjemce napište, za koho platba je (například *Tereza Růžičková, Praha 5*), hlavně v případě, pokud je majitelem účtu osoba jiného jména (platí za vás ze svého účtu vaše dcera). Děkujeme!

O B S A H

Zprávy a příspěvky z poboček SBM

Činnost pobočky SBM Praha	6
----------------------------------	----------

Eva Štrausová

Činnost pobočky SBM Brno	6
---------------------------------	----------

Jarmila Mráčková

Plán pobočky SBM Polička	9
---------------------------------	----------

Ellen Erbesová

Očekávané události v provedení děl B. Martinů

Dny Bohuslava Martinů 2020	11
-----------------------------------	-----------

Ohlédnutí za proběhlými událostmi

Vítězové soutěže Nadace Bohuslava Martinů 2019	13
---	-----------

Projekt Hudba bez hranic	16
---------------------------------	-----------

Otvírání studánek ve Třech Studních v roce 2020	17
--	-----------

Marcela Klímová

Ocenění Václavu Věžníkovi	17
----------------------------------	-----------

Věra Lejsková

Výzkum, zajímavosti, vzpomínky

Polní mše B. Martinů – poznámky k předloze díla	19
--	-----------

Lucie Berná

Bohuslav Martinů a Jindřich Honzl 25

Marek Pechač

Institut B. Martinů získal prestižní cenu za výzkum 32

Bostonský symfonický orchestr z pohodlí domova 33

Vzpomínky houslistky Soni Jelínkové 34

Martinů a Pešek 36

Petr Veber

Nová publikace

Hrůša o Martinů 38

Jubilea

Variace pro Jiřího Temla 39

Jaroslav Mihule jubilující 41

Monika Holá

Nekrology

Zemřela flétnistka Lois Schaefer 45

František Popelka 46

Monika Holá

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

První čtvrtek v říjnu 2019 se podle tradice konal krásný koncert žáků Hudební školy hl. města Prahy a Hudebního Gymnázia Jana Nerudy na Žižkově, abychom byli opět prvními posluchači jejich repertoáru na blížící se Pěveckou soutěž Bohuslava Martinů. Jsou to naše báječné děti a my jsme jejich Fanclub.

A potom se už vlastně nedělo nic. Přípravovali jsme jarní koncert, v lednu ale organizátorka onemocněla, trápila se s mimořádně odpornou chřipkou až do února a v březnu 2020 vypukl covid 19 naplno. Sály, kluby a divadla se uzavřely. Do konce sezóny (červen 2020) se situace nezměnila. Na konci září padla další uzávěra na kulturní dění všeho druhu a teď je před námi listopad a možná nejhorší měsíce nejen tohoto, ale i následujícího roku.

Držme si palce.

Činnost pobočky SBM Brno 2019-2020

Jarmila Mráčková

Z cyklu čtyř tematických večerů plánovaných na sezonu 2019–2020 se uskutečnily jen dva. Dne 21. října 2019 večer pod názvem „*Jsem doma*“ a 18. listopadu 2019 „*Mám ještě tolik plánů*“. Dva jarní koncerty 23. března 2020 „*Osud mne však zavál daleko od vás*“ i film „*Otvírání studánek*“ plánovaný na 27. května 2020 se bohužel nemohly konat pro celostátní příkaz zrušení všech koncertů z důvodu možnosti šíření koronaviru. Je záměr realizovat je v další sezoně 2020–2021. Uvidíme, zda se podaří uskutečnit ...

Připomenou koncerty, které proběhly v loňském roce:

21. října 2019 – „*Jsem doma*“

Vzácným hostem večera byl pan Petr Vorlíček (rodák z Poličky), který jako mladý amatérský kameraman zaznamenal v roce 1979 návrat ostatků Bohuslava Martinů do Poličky a pietní akt uložení do rodinného hrobu dne 27. srpna, kde už od roku 1978 odpočívala Charlotte Martinů. Vyprávění o tom, že po celá léta byl snímek uložen bez promítnutí v archivu v Poličce, nedávno moderní

technikou přepsán a teprve nyní promítnut, bylo úžasné. Není bez zajímavosti, že k prvnímu promítnutí došlo v Poličce ve výroční den 27. srpna 2019 při celostátním setkání poboček SBM.

Přítomní s velkým zájmem naslouchali vyprávění pana Vorlíčka a shlédli film. Pasáž z knihy Jana Kapusty „Neuvěřitelná kauza Martinů“ přečetla paní Magda Žáková. Večer doprovázela skladba Jaroslava Krčka „Píseň o domově“ – patnáct skic pro sólovou violu k počtě Bohuslava Martinů. Působivá kompozice, kterou s nádherným přednesem zahrál mladý violista Leoš Černý.



*Leoš Černý, Magda Žáková, Petr Vorlíček
Brno 21. 10. 2019*

18. listopadu 2019 – „Mám ještě tolik plánů“

Tuto větu napsal Martinů Janu Kuncovi, který jej na začátku 30. let chtěl získat jako pedagoga na brněnskou konzervatoř. Skladby, které zazněly na koncertu, připomněly přátele Bohuslava Martinů z řad profesorů konzervatoře – Jana Kunce, Václava Kaprála, dále absolventy a ctitele Martinů Jana Nováka a Evžena Zámečnicka. Při 100. výročí konzervatoře Brno také Leoše Janáčka. Účinkovali pianisté Iva Bartošová (Kaprál: Lyrika, Nocturno), Petr Feldmann (Janáček: Po zarostlém chodníčku, výběr, Martinů: Adagio „věnováno vzpomínkám na Václava Kaprála a Vitulku“), studentka ZUŠ Kateřina Škárová (píseň Martinů: „U brněnské boží muky, Kunc: písně z cyklu „Slovácké“) a trio Petr Pomkla – flétna, Hiroaki Goto – housle, Šárka Králová – klavír (J. Novák: Sonata tribus, E. Zámečník: Trio).



Petr Pomkla – Šárka Králová – Hiroaki Goto

Předběžný plán na sezonu 2020–2021

pondělí 23. listopadu 2020 – „*Osud mne však zavál daleko od vás*“

Večer k výročí Vítězslavy Kaprálové a Bohuslava Martinů

Dechové trio Aperto a hosté

pondělí 30. listopadu 2020 – „130. výročí narození Bohuslava Martinů“

Sonáty pro violoncello a klavír

Sarah Jedličková – violoncello, Kamil El Ahmadieh – klavír

březen 2021 – „Janu Novákovi ke 100. výročí narození“

Komorní skladby žáka a obdivovatele Martinů

duben 2021 – „Otvírání studánek“

Televizní film režiséra A. F. Šulce z roku 1957 s hudbou Bohuslava Martinů

Pokud situace dovolí, koncerty se budou konat vždy v pondělí od 19 hodin v koncertním sále Základní umělecké školy Vítězslavy Kaprálové, Palackého třída 70, Brno

Zprávy o plánech pobočky SBM Polička

Ellen Erbesová

Do konce roku 2020 by se měly uskutečnit následující akce:

- Centrum Bohuslava Martinů mělo uvést 28. října 2020 mechanický balet *Podivuhodný let, H. 159*
- Na prosinec 2020 je naplánován slavnostní program k připomenutí kulatých narozenin Bohuslava Martinů v Poličce
- Odhalení busty Bohuslava Martinů od akademické sochařky Veroniky Witzové v Gymnáziu Polička.



*busta Bohuslava Martinů
od ak. sochařky V. Witzové*

- Učitelé s žáky ZUŠ Bohuslava Martinů připravují koncert *Bohuslav Martinů a my*.
- V prosinci bychom rádi podnikli zájezd do Prahy na festival Dny Bohuslava Martinů

- Streamované koncerty z festivalu budou mít možnost sledovat i členové, kteří se obávají náročné cesty v rouškách do Prahy.

Omezení kulturní činnosti zasáhlo i poličskou pobočku SBM. Mnohé plánované akce jsme museli přesunout na příští rok 2021. Téměř žádné instituce, organizace a spolky v nouzovém stavu nemohly realizovat kulturní akce v podobě, v jaké jsme byli doposud zvyklí. Vzhledem k situaci ZUŠ Bohuslava Martinů letos neuskutečnila celostátní soutěžní přehlídku *Mládí a Bohuslav Martinů*, Tylův dům *Martinů fest 2020*, studenti gymnázia další ročník Studentských novin *Martinů festu*, Spolek Náš Martinů koncerty v Centru Bohuslava Martinů. Neproběhl koncert pěveckých sborů Juliettes a Kos, ani tradiční matiné. Někteří členové sledovali streamované koncerty *Hudby bez hranic*.

Pevně věřím, že covidovou dobu překonáme a využijeme ke znovunalezení hodnot a restart kvalitního života.

Všem přeji hlavně pevné zdraví a více kulturních příležitostí nejen v digitálním světě.



Kostel sv. Jakuba a pozdrav z podzimní Poličky



29/11—18/12/2020
26. ročník—Praha

Dny B. Martinů 2020 oslaví skladatelovo výročí naživo i online

Poličský rodák by letos oslavil sto třicet let od svého narození. Festival pořádaný Nadací Bohuslava Martinů ve dnech 29. 11. – 18. 12. oslaví toto výročí řadou komorních i orchestrálních koncertů. Vystoupí na nich přední čeští interpreti, například klavírista Miroslav Sekera, houslista Bohuslav Matoušek nebo violoncellista Petr Nouzovský. Z komorních souborů se představí Smetanovo trio a Duo Bohémo, výherci loňského ročníku interpretační soutěže, která jako integrální součást festivalu proběhne i letos. Symfonické koncerty připravuje SOČR a Česká filharmonie. Provedena bude také světová premiéra skladby Miloše O. Štědrone, kterou nastuduje Kühnův smíšený sbor. S ohledem na vládní opatření a vývoj situace budou koncerty pro posluchače k dispozici buď v koncertních sálech, nebo v podobě záznamu na webových stránkách www.martinu.cz.

Online bude už samotný prolog festivalu, tradiční koncert Hudby hradní stráže, která zahraje části baletu Špalíček, málo hraný Korsakovův trombonový koncert nebo Nelhýblovo Concertante.

Program v Sále Martinů Lichtenštejnského paláce uvede interpretační soutěž ve dvou kategoriích. Společně budou soupeřit hráči na dechové nástroje (klarinet, trubka, flétna) a cembalo. Laureáti soutěže se představí na prvním festivalovém večeru v neděli 29. listopadu. Výherci loňského ročníku, klavírista Matouš Zukal a smyčcové Duo Bohémo, rozezní skladby Martinů ve společnosti Maurice Ravela, Luboše Sluky a Antonína Dvořáka ve středu 9. prosince.

Vedle nejmladší interpretační generace představí festival také umělce, kteří Bohuslava Martinů věnovali podstatnou část svého uměleckého uplatnění. Tím je především houslista Bohuslav Matoušek, který nahrál skladatelovo kompletní houslové dílo. Na koncertě 14. prosince zahraje

3. houslovou sonátu Martinů a Sonátu A dur Césara Francka ve spolupráci s oceňovaným klavíristou Miroslavem Sekerou. Ten také celý festival zakončí svým recitálem v pátek 18. prosince, kde vedle českých autorů Janáčka, Smetany a Martinů uvede i virtuózní kusy Ference Liszta, včetně dvanácté Transcendentální etudy.

Další dva koncerty budou věnovány nástrojovému obsazení tria. Ve čtvrtek 17. prosince vystoupí Smetanovo trio s dramaturgicky i posluchačsky vděčným, přesto interpretačně velmi náročným programem Dvořákových Dumek a Martinů Bergerettes. Druhý z večerů připraví trio v neobvyklém složení klarinet, violoncello a klavír. Klarinetistka Kateřina Soukalová, violoncellista Petr Nouzovský a švýcarský klavírista Gerard Wyss spojí své interpretační umění u delikátního Brahmsova Tria a moll. Posluchači se dále mohou těšit na Martinů 3. sonátu pro violoncello a klavír a Janáčkovu Pohádku.

Dramaturgie festivalu připravila i větší koncerty, jejichž osud závisí na nařízení vlády ČR. Pokud se budou moci v prosinci opět provádět vokální skladby, představí se Kühnův smíšený sbor kantátou Mikeš z hor, Madrigaly a Písničkami na dvě stránky. Vedle Martinů bude vrcholem večera 15. prosince světová premiéra skladby Mitelei na dětské texty pro smíšený sbor, klavír a bicí Miloše Orsona Štědrone.

Na situaci v prosinci závisí také orchestrální koncerty ve Dvořákově síni Rudolfiny. V pondělí 7. prosince by měl Symfonický orchestr Českého rozhlasu doprovodit kanadského violoncellistu Jean-Guihen Queyrase v Dvořákově Koncertu h moll. Pod vedením Marka Šedivého v druhé půlce večera zazní Martinů 3. symfonie. Ve středu 16. prosince je v plánu koncertní provedení opery Bohuslava Martinů Ariadna v podání České filharmonie pod taktovkou Tomáše Netopila.

V jaké podobě se koncerty v prosinci uskuteční, není v současné situaci jisté. Nadace Bohuslava Martinů je připravena komorní koncerty zveřejnit v podobě záznamu na svých webových stránkách www.martinu.cz.

Celý program festivalu najdete na www.martinu.cz/festival





Bohuslav Martinů ve svém newyorském bytě, 1942–1943

Vítězové soutěže Nadace B. Martinů 2019

Ve dnech 29. listopadu až 1. prosince 2019 se v Sále Martinů Lichtenštejnského paláce v Praze konal 24. ročník soutěže Nadace Bohuslava Martinů, a sice v kategoriích: klavír a komorní soubory bez klavíru. Členové porot vybrali následující vítěze: v kategorii klavír zvítězil Matouš Zukal, který získal zároveň i Cenu pro nejlepšího účastníka, v kategorii komorních souborů Duo Bohémo, které tvoří Matouš Pěruška – housle a Kristina Vocetková – violoncello. V neděli 1. prosince 2019

proběhlo v Sále Martinů slavnostní předání cen a koncert laureátů soutěže, který je programovou součástí festivalu Dny Bohuslava Martinů a který byl nahráván Českým rozhlasem.

„Každoročně se naše veřejnost setkává s osobnostmi, které svoji kariéru zahajují v rámci této soutěže a záhy se stávají významnými osobnostmi našeho koncertního života,“ říká hlavní garant soutěže a ředitel Nadace Bohuslava Martinů Jiří Hlaváč. Garanty jednotlivých soutěžních oborů jsou tradičně významní umělci a pedagogové. Pro obor klavír je to Ivo Kahánek, uměleckým garantem pro komorní soubory bez klavíru bude violoncellista Michal Kaňka. Soutěž Bohuslava Martinů pomáhá upozorňovat na mladé talenty už od roku 1996. Mezi úspěšné laureáty minulých ročníků patří například umělci Roman Patočka, Václav Petr, Ivo Kahánek, Tomáš Jamník, Olga Šroubková nebo Anna Paulová.



Duo Bohémo, fotografie Vilém Žák

Klavír

1. cena: Matouš Zukal
2. cena: Eliška Tkadlčíková

3. cena: Adam Závodský, Melanie Šohajová

Cena v kategorii Nejlepší interpretace skladby Bohuslava Martinů: Matouš Zukal

Cena Zorky a Jaroslava Zichových: Matouš Zukal



Quasi Duo, fotografie Vilém Žák

Komorní hra bez klavíru

1. cena: Duo Bohémo

2. cena: Quasi duo, Krásovo kvarteto

3. cena: Slavic trio

Cena v kategorii Nejlepší interpretace skladby Bohuslava Martinů: Duo Bohémo

Cena Přemysla Pražáka: Duo Bohémo

Cena pro nejlepšího účastníka v Soutěži Nadace Bohuslava Martinů 2019, udělovaná pro oba soutěžní obory: Matouš Zukal

Cena Viktora Kalabise a Zuzany Růžičkové pro oba soutěžní obory: Krásovo kvarteto

Text převzat z časopisu Martinů Revue 1/2020, s. 2

Projekt Hudba bez hranic

Od 9. dubna do 28. května 2020 Nadace Bohuslava Martinů na svých stránkách streamovala komorní koncerty ze svého sídla. Projekt *Hudba bez hranic* nabídl sérii online koncertů, během nichž se představili přední čeští umělci, kteří zahráli na podporu *Lékařů bez hranic*. Koncerty uvedli Jiří Hlaváč, Veronika Paroulková, Petr Veber a Lukáš Hurník.

9. dubna, 19:30 – ZAHAJOVACÍ KONCERT: VIVAT TANGO!

Petr Nouzovský – violoncello, Ladislav Horák – akordeon

16. dubna, 19:30 – AUTORSKÝ VEČER LUKÁŠE SOMMERA

Lukáš Sommer – kytara

23. dubna, 19:30 – HOUSLOVÝ RECITÁL

Josef Špaček – housle, Miroslav Sekera – klavír

Bohuslav MARTINŮ: Sonáta č. 3 pro housle a klavír, H 303

30. dubna, 19:30 – JAZZ GOES TO TOWN

Najponk – klavír

7. května, 19:30 – VIOLA GALA

Kristina Fialová Nouzovská – viola, Jan Pěruška – viola, Karel Untermüller – viola, Matouš Pěruška – housle, Jan Pěruška ml. – housle, Adam Skoumal – klavír

Bohuslav MARTINŮ: Tři madrigaly pro housle a violu, H 313

14. května, 19:30 – CELLO GALA

Jiří Bárta – violoncello, Michal Kaňka – violoncello, Jan Páleníček – violoncello, Petr Nouzovský – violoncello, Jitka Čechová – klavír, Terezie Fialová – klavír, Leoš Čepický – housle

Bohuslav MARTINŮ: Variace na Slovenskou lidovou píseň, H 378

Duo pro housle a violoncello č. 1, H 157

21. května, 19:30 – LOBKOWICZ TRIO

Jan Mráček – housle, Ivan Vokáč – violoncello, Lukáš Klánský – klavír

28. května, 19:30 – ZÁVĚREČNÝ KONCERT: EPOQUE QUARTET

David Pokorný – housle, Vladimír Klánský – housle, Vladimír Kroupa – viola, Vít Petrášek – violoncello

Koncerty si můžete poslechnout neomezeně na následující webové adrese

<https://www.martinu.cz/cz/aktuality/1660-online-festival-hudba-bez-hranic-nabidne-8-komornich-koncertu-prednich-ceskych-umelcu/>

Otvírání studánek ve Třech Studních v roce 2020

Marcela Klímová

Poslední víkend v květnu, kdy se tradičně koná slavnost Otvírání studánek v lese u lesních studánek Barborky a Vitulky ve Třech Studních, se letos 30. května 2020 bohužel slavnost nekonala. Účinkujících a diváků bývá okolo dvou set, proto z důvodu pandemie koronaviru byly vládním nařízením všechny společenské akce zrušeny. Přesto jsme ale se sešli v malém počtu u studánek, kde starosta obce pan Miloš Brabec vyslovil naději v budoucí rok, kdy se snad tato krásná podívaná opět uskuteční.

Skladbu Bohuslava Martinů jsme si vyslechli na videokazetě v hotelu U Loubů ve Třech Studních a zároveň jsme zhlédli předchozí slavnosti od roku 1956.

Ocenění Václavu Věžníkovi

Věra Lejsková

Po několikaměsíční nucené odmlce otevřela brněnská JAMU své brány, aby se v jejích prostorách odehrála malá slavnost. Za přítomnosti akademických činitelů a osobností uměleckého světa byla 2. července 2020 předána režisérovi, prof. Václavu Věžníkovi pamětní medaile, udílená Nadací Bohuslava Martinů „za celoživotní péči o operní dílo a odkaz Bohuslava Martinů“. Medaili předal Václavu Věžníkovi Prof. Jiří Hlaváč, který připomněl nejen Věžníkovu životní výročí (90 let), jeho šedesátiletou činnost v brněnské opeře i na řadě četných světových scén, ale také léta jeho pedagogického působení na zdejší škole. Obdivuhodně vitální Václav Věžník využil této příležitosti k prosazování svého celoživotního snu – aby režie oper byly adekvátní původnímu záměru autora a aby brněnská opera měla ke svému provozování takovou podporu státu, jaká jí po zásluze náleží.

Václav Věžník je nejen velký praktik, ale i teoretik: Ve čtyřech obsažných dílech zpracoval dějiny brněnské opery od jejího začátku do roku 1990, dva díly byly vydány tiskem, další dva díly na své vydání čekají. Věřím, že představitelé města Brna nedopustí, aby dílo zůstalo v rukopise.



Jiří Hlaváč a Václav Věžník, JAMU – Brno 2. 7. 2020

Polní mše Bohuslava Martinů

poznámky k textové předloze a funkci díla

Lucie Berná

Kantáta *Polní mše*, H. 279 rozhodně nepatří mezi neznámá vokální díla Martinů a vznikly o ní již zásadní analytické studie.¹ My se zaměříme na dílo z hlediska žánru a textové předlohy. Tato kompozice jako jediná z děl Martinů nese ve svém titulu označení „mše“, ale její text tradičním částem mše neodpovídá. Téměř třicetiminutová skladba je určena pro malý orchestr (bez skupiny smyčců), barytonové sólo a mužský sbor. Skladatel pro zhudebnění použil úryvky ze žalmů, z latinské mše, z modlitby Otčenáš a největší část textu tvoří poezie Jiřího Muchy. Nabízí se tedy otázka, jak texty vybrané z různých zdrojů spolu obsahově v rámci struktury skladby souvisí, jaké obsahové poselství v nich chtěl Martinů sdělit a do jaké míry texty naplňují duchovní obsah tradiční latinské mše.

Již samotný název skladby je z pohledu posluchače hudby 20. století neobvyklý. Označení „polní mše“ je většinou spojováno dohromady s ostatními souslovími jako „polní lazaret“, „polní kuchyně“, „polní podmínky“ atp. Polní mše má tak jednoznačně vazbu na válečná tažení a její historie sahá od středověku přes válečné 17. století až do první světové války.

Ironický obraz o podmínkách provozování polních mší během první světové války je vykreslen v satirickém románu Jaroslava Haška z roku 1923 *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* v kapitole *Švejk jede s polním kurátem sloužit polní mši*. Zde je však ceremoniál mše za válečných podmínek vykreslen Jaroslavem Haškem s bolestnou ironií:

„Dvakrát se sloužily polní mše. Když část odjížděla na pozici do fronty, a potom před frontou, před krvavými řezemi, ubíjením. Pamatuji se, že nám jednou při takové polní mši nepřátelský aeroplán pustil bombu právě do polního oltáře a z polního kuráta nezbylo nic než nějaké krvavé hadry. Potom o něm psali jako o mučedníkovi, zatímco naše aeroplány připravovaly podobnou slávu polním kurátům na druhé straně.“²

¹ Vladimír Karbusický: Von fremden Ufern, fern im Exil. Bohuslav Martinůs Feldmesse, In: *Komposition während der NS-Zeit*, Hamburg 1999 s. 333-371.

Harry Halbreich: *Polní mše* von Bohuslav Martinů, In: *Aspekte der Musik, Kunst und Religion zur Zeit der Tschechischen Moderne*, Peter Lang AG Bern 2009, s. 87-101.

² Jaroslav Hašek: *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, Československý spisovatel 1983, s. 150–151.

Dokazuje to, že za první světové války byly polní mše provozovány pravidelně a s určitou samozřejmostí. Základní součástí byl přenosný polní oltář, monstrance, pohár na víno a nějaký hudební nástroj (harmonium, housle). Mše mohla být i tichá, tj. bez hudebního doprovodu. Polní mše tedy často představovala mešní obřad v celém svém rozsahu, ale s omezenými či zcela nedostačujícími podmínkami k hudebnímu provozování.³

Za jakým účelem Martinů zkomponoval svou *Polní mši*? Tuto skladbu lze označit v úplném slova smyslu za příležitostnou – jak dokládá komentář z textu Bohuslava Martinů otištěného v příloze ke zprávám ČTK v New Yorku (vyšlo 10. dubna 1941): „*Naši hoši jsou mobilizováni a odjíždějí na jih Francie a my, co jsme v Paříži, hledáme, co bychom jim poslali, abychom zůstali v kontaktu s nimi. V té době přistupuji k práci na Polní mši [rok 1939], která je určena našim hochům v táborech. Víím, že už mají svůj orchestr a sbor, tam kdesi na jihu Francie, a chtěl bych jim poslat skladbu, kterou by sami provedli a o které by věděli, že je psána přímo pro ně, že na ně vzpomínáme a že jsme s nimi.*“⁴

Ihned po okupaci Československa v roce 1939 opustily stovky mužů domov a odešly za hranice, kde se začaly formovat jednotky československé armády. Většina dobrovolníků směřovala přes Polsko do Francie. Po vypuknutí války dali Francouzi Čechoslovákům k dispozici tábor v Agde u Béziers, kde byl již 29. září 1939 zřízen 1. pěší prapor. Ten se vzápětí rozrostl na pěší pluk a díky tisícům nově příchozích mohla být 15. ledna 1940 postavena 1. československá divize. K dobrovolníkům se přidal i dirigent Vilém Tauský, čekal v Agde na základně a dostal za úkol sestavit vojenskou hudbu. Vilém Tauský už nestihl *Polní mši* nastudovat, protože musel s vojáky evakuovat do Anglie. Do konce války řídil český armádní sbor a mj. dirigoval Smetanovu *Mou vlast* s liverpoolskými filharmoniky.⁵

Na podzim roku 1939 byl Martinů častým hostem u spisovatele Jiřího Muchy a skladatelky Vítězslavy Kaprálové, kteří v tu dobu spolu žili. I přes hluboký osobní vztah Martinů k mladé Kaprálové požádal skladatel o dodání textu pro jeho zamýšlenou „*Polní mši*“ překvapivě právě mladého spisovatele Jiřího Muchu.

³ Informace ze zdroje: <http://www.volny.cz/ipro/stripky/clanky/duchvb.htm> [21.4.2009]
rovněž Jaroslav Hašek: *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, Československý spisovatel 1983, s. 151–152.

⁴ Bohuslav Martinů: *Domov, hudba a svět*, ed. Miloš Šafránek, Státní hudební vydavatelství, Praha 1966, s. 280–281.

⁵ Míla Smetáčková: Příliš dobře utajený umělec, *Hudební rozhledy*, č. 3, 2000, s. 32–33.

Podle výpovědi v knize *Podivné lásky*⁶ napoprvé odevzdal Mucha Martinů pouze několik návrhů, prvních verzí textu napsaných strojopisem: „*Od samého začátku jsem si Polní mši představoval ve formě jakýchsi novodobých žalmů, kterými se voják – kterýkoli z nás – zpovídá ze svých úzkostí a stesků. Jestli to mělo mít nějaký smysl, text musel vyjadřovat naši specifickou situaci a v ní naše pocity.*“⁷ Martinů však již tyto první odevzdané texty Jiřího Muchy přímo zhudebnil a další materiál již doplnil z textů žalmů.⁸

Polní mše sloužily vojákům za války jako příprava na smrt a zároveň duchovní posílení před bojem. V přiznání hříchů, očištění, četbě Písma, vyjádření Creda a přijetí proměněné hostie se měla upevnit jejich naděje v přežití a zároveň smíření s možným příchodem smrti. Mešní cyklus s jeho všemi předepsanými částmi ale Martinů nezahudebnil. V tomto případě je označení *Polní mše* spíše symbolické, i když, jak bude pojednáno níže, volba textu obsahově odpovídá posílení víry v Boha a vyjádření strachu z přicházející smrti. Jak také uvádí Harry Halbreich, nejedná se o mši v pravém slova smyslu, nýbrž spíše je *Polní mše* symbolická bohoslužba se všeobecným křesťanským významem.⁹

Hlavním znakem textu je střídání starozákonních žalmů a umělých textů Jiřího Muchy, které vnáší konkrétní situaci – výpověď vojáka vzdáleného od domova v cizí zemi:

*Od pobřeží jež nejsou má
hlas můj se, Pane, k Tobě zdvíhá
a modlitbou Tě hlas můj na nebi hledá.
Ale zdali víš, zdali poznáš, že jsem to já,
že jsem to já,
který k Tobě mluvím.
Syn rodné země mé sem zahnaný,
Že žádný cizí tebe neprosí,
že žádný cizí k tobě nevolá,
když nejsem doma.
(Jiří Mucha)*

⁶ Jiří Mucha: *Podivné lásky*, Mladá fronta Praha 1988.

⁷ Jiří Mucha: *Podivné lásky*, Mladá fronta Praha 1988, s. 305.

⁸ Jiří Mucha: *Podivné lásky*, Mladá fronta Praha 1988, s. 306. Rovněž tištěné vydání partitury *Polní mše*, Melantrich 1947 (M. 277).

⁹ Harry Halbreich: *Bohuslav Martinů. Werkverzeichnis und Biografie*, Schott Mainz 2007, s. 452.

Strach vojáka z utrpení, bolesti a smrti je blízký situaci osamělého Krista v zahradě Getsemanské. Bohuslav Martinů vložil text Jiřího Muchy do barytonového partu:

Kdo z nás byl před smrtí statečný?

Zda syn Tvůj úzkostí neplakal zmučený?

O Pane můj, v zahradě Olivetské dlím a volám,

kdy duše k smrti smutná:

Eli, Eli, neopouštěj nás!

Pro ústřední část *Polní mše* vybral Martinů úryvky ze starozákonních žalmů:

Žalm 44: *Bože, otcové naši nám vyprávěli o skutcích, kteréž jsi činíval za dnů jejich, za dnů starodávných.*

navazuje žalm číslo 42:

(42:8) *Propast propasti se ozývá k hlučení trub tvých, všecka vlnobití tvá a rozvodnění tvá na mne se svalila.*

(42:9) *Věřím však, žeť mi udělí ve dne Hospodin milosrdenství svého, a v noci písnička jeho se mnou, a modlitba má k Bohu života mého.*

Text sám evokuje představu zvuku (otcové vyprávěli, hlučení trub, vlnobití). Martinů se však v instrumentálním doprovodu zdržel ilustrativní zvukomalby popisovaných zvuků.

Pokud se ještě vrátíme k samotnému výběru žalmů – ve skladbě zhudebněný incipit žalmu č. 44 také odkazuje na obsahové poselství posledních veršů žalmu, které však již zhudebněny nejsou:

(44:25) *I pročez tvář svou skrýváš, a zapomínáš se na trápení a soužení naše?*

(44:26) *Nebotě se již sklonila až k prachu duše naše, přilnul k zemi život náš.*

(44:27) *Povstaniž k našemu spomožení, a vykup nás pro své milosrdenství.*

Závěr *Polní mše* cituje žalm č. 57 a č. 54:

(57:2) *Smiluj se nade mnou, ó Bože, smiluj se nade mnou; neboť v tebe doufá duše má,*

(57:3) *Volati budu k Bohu nejvyššímu, k Bohu silnému, kterýž dokonává za mne.*

Barytonové sólo zpívá ve forte nad sborovým doprovodem:

(54:7) *Odplat' zlým nepřátelům mým, v pravdě své vypleň je, ó Pane.*

V porovnání s textem Jiřího Muchy považuji za stěžejnější texty citované z Bible – Žalmy a Matoušovo evangelium. Martinů texty převzal z Bible kralické, kterou vlastnil a provázela ho na cestách.¹⁰ Žalmy jsou do Muchova textu symetricky vkládány – se spíše vzdálenou obsahovou vazbou.

Z dalšího rozboru textu vyplývá, že z liturgických textů tradiční mše Martinů použil modlitbu *Otčenáš* (z Matoušova evangelia kap. 6, 9–12 verš), latinské texty *Kyrie eleison* (Pane smiluj se – 1. část mešního ordinária) a *Agnus Dei, miserere nobis* – Beránku Boží, smiluj se nad námi – 6. část mešního ordinária.

V duchovních skladbách představuje opakování textových úseků významný formotvorný prvek, ale v *Polní mši* se opakování textu vyskytuje v rámci skladby pouze minimálně (domove vzdálený – 3 x, Bud' vůle tvá, jako v nebi tak i na zemi – 2x).

Hlavní modlitba všech křesťanů *Otčenáš* otvírá *Polní mši* a je zpívána mužským sborem homofonně ve dvojhlasu. Dle mého názoru, je *Otčenáš* nejdůležitější textovou částí *Polní mše*. Je uveden sice pouze jednou, bez opakování, ale až na poslední dva verše v kompletní podobě a ne pouze ve fragmentech, jako je tomu u všech citovaných žalmů a latinských textů. *Otčenáš* je také vedle proměňování Těla Páně ve mši jednou ze stěžejních částí.

Zhudebnění latinských textů se od způsobu zhudebnění umělých textů od Jiřího Muchy liší. V *Kyrie eleison* je to dvojhlas paralelních kvart a v *Agnus Dei, miserere nobis* – hlasy postupují ve dvojhlasu v archaizujících kvintách a kvartách homofonně až k mollové tercii. Tyto latinské texty jsou také odděleny mezihrami, aby mohla tato prosebná zvolání samostatně lépe vyniknout ve svém naléhavém zvolání.

Sám Martinů komentuje výstižně *Polní mši* takto:

„Tato skladba není obvyklá mše, nýbrž opravdová mše vojenská, která musí být provedena ve volné přírodě v poli, kde stejné nebe, stejná oblaka by je spojila s námi v Paříži i s našimi ve vlasti. (...) Orchestr sestává jen z trompet a bicích nástrojů, z harmonia a malých fléten. Je plný hřmotu bubnů a signálů trompet, jak vidíte, složení velmi neobvyklé pro mši, které však dobře sloužilo

¹⁰ Harry Halbreich: Bohuslav Martinů. Werkverzeichnis und Biografie, Schott Mainz 2007, s. 50 a 453.

Bible kralická, kterou Martinů vlastnil, je uložena v Centru Bohuslava Martinů v Poličce, obsahuje vpisky B. Martinů (Bible svatá, Praha 1932).

našim účelům. (...) mimo to jsem napsal naší armádě vojenský pochod a měli jsme ještě mnoho různých plánů s ostatními umělci, kteří byli ještě v Paříži. Já sám jsem připravoval pařížské provedení Double concerto a připravoval jsem i provedení Polní mše v Paříži. To vše bylo přerušeno událostmi červnovými, které mě přinutily opustit Paříž, nastoupit exod, který po osmi měsících vyplněných nejistotou, neustálým cestováním za tragických okolností skončil na americké půdě.“¹¹

Výsledná faktura a motivický materiál skladby klade však příliš velké nároky jak z hlediska virtuozity zpěváků, sólisty a instrumentalistů, tak z hlediska požadavku na obsazení nástrojů. Přenosné šlapací harmonium nahrazovalo varhany. Jeho zvuk se dobře pojí s klavírem, který je v *Polní mši* také obsazen.

Virtuózně pojatý part klavíru (figurální pasáže v mezihrách se střídáním triol a kvartol) by nebylo možné v improvizovaných podmínkách adekvátně realizovat. Avšak délka skladby (cca 25 minut) by původnímu „praktickému“ užití mše zcela vyhovovala. Zvukově kantáta *Polní mše* předjímá kantáty vzniklé v padesátých letech na text Miloslava Bureše – především redukováným nástrojovým doprovodem a homofonní vokální sazbou.

Na závěr nejlépe shrnuje obsahové poselství své „mše“ skladatel sám: *„Abych se vám přiznal, není to vlastně mše, je to jakási modlitba za vlast a touha po domově, kterou tlumočím v tónech za nás za všechny, a protože nemáme ani katedrálu ani chrám ani nic jiného, sešli jsme se v poli, jako pracovníci, jako vojáci, v poli, kde všude nad námi, kolem nás, je širý prostor, kde si lidé navzájem lépe rozumí, kde jsou vždycky více lidmi než kdekoli jinde. Je to modlitba (...) klidná, doufající a plně věřící v budoucnost.“¹²*

Text byl přednesen na mezinárodní muzikologické konferenci „Continuity of Change. Bohuslav Martinů in 20th Century Music History“ konané 29–31. května 2009 v Praze.

Uvedená verze převzata z časopisu Martinů Revue 2012, 12, 1, s. 12–14



¹¹ Bohuslav Martinů: Domov, hudba a svět, ed. Miloš Šafránek, Státní hudební vydavatelství, Praha 1966, s. 282. (Příloha ke zprávám ČTK, New York 10. 4. 1941.)

¹² Československý boj, 4. listopadu 1939.

Bohuslav Martinů a Jindřich Honzl

Marek Pechač

Institut Bohuslava Martinů v roce 2019 získal z pozůstalosti Jindřicha Honzla kopie nejruznějších dokumentů souvisejících s Martinů. Nejobsáhlejší částí nové akvizice je vzájemná korespondence, čítající více než čtyřicet dopisů a pohlednic, včetně Honzlových průklepů či konceptů dopisů. Vzhledem ke skutečnosti, že Martinů si až na výjimky korespondenci neschovával, je alespoň částečné zachování obousměrné komunikace poměrně vzácným jevem. Velice cenné historické dokumenty představují také Honzlovy deníkové záznamy, které i přes jejich neúplnost, zkratkovitost a obtížnou čitelnost odkrývají mnoho podrobností o setkáních s Martinů. Řada z těchto materiálů dosud nebyla veřejnosti přístupná a vedle nových poznatků o životě a díle Bohuslava Martinů přináší také širší pohled na přátelství a spolupráci obou umělců.

Jindřich Honzl (1894–1953) byl jedním z významných představitelů českého meziválečného avantgardního divadla. Proslavil se především jako divadelní teoretik (např. jeho články v časopise *Děvětsil* jsou spojovány s počátky české divadelní avantgardy) a režisér Osvobozeného divadla (1926–1929 a 1931–1938), působil také jako dramaturg a režisér Zemského divadla v Brně (1929–1931). V roce 1945 se stal členem Národního divadla, založil zde Studio ND a v letech 1948–1950 byl ředitelem činohry.

Cesty Bohuslava Martinů a Jindřicha Honzla se zřejmě poprvé střetly v dubnu 1933 v Paříži, kam režisér přicestoval s Vítězslavem Nezvalem. Z diářů obou cestovatelů (Nezvalovy deníkové záznamy jsou uloženy v Literárním archivu Památníku národního písemnictví) vyplývá, že se zde s Martinů potkali několikrát – poprvé již v den příjezdu, 19. dubna. Zanedlouho je pozval Martinů na návštěvu k sobě domů, dopis s adresou 172 rue de Vanves a instrukcemi, jak přijet autobusem, adresoval 27. dubna Honzlovi do hotelu de Bretagne. Během celé cesty Honzl pořídil řadu fotografií a výjimkou nebyla ani večeře u manželů Martinů, kam společně s Nezvalem a Janem Zrzavým zavítali v úterý 2. května. Honzl si o tomto večeru do deníku poznamenal, že Martinů svým hostům hrál na klavír „Kuchyňskou revui a suitu z klavírních věcí“.

Během těchto setkání Martinů s Honzlem debatoval o své chystané operní tetralogii *Hry o Marii*, H 236, a také se snažil přesvědčit Nezvala, aby mu napsal libreto k části *Mariken z Nimégue*. V Nezvalově pozůstalosti byl nalezen

dosud neznámý náčrt libreta o *Mariken* obsahující také dvě strany s plánovanou strukturou díla rukou Martinů – tyto verše, které s největší pravděpodobností vznikly ještě v Paříži, však Nezval dále nerozpracoval a s finální verzí díla tak nemají nic společného. Je však zřejmé, že Martinů v té době měl o spolupráci s Nezvalem značný zájem a právě prostřednictvím Honzla se jej v následujících týdnech snažil „popohnat“. Poprvé psal Honzlovi již koncem května (nedlouho poté, co se vrátili z Francie) a žádal ho, aby působil na Nezvala ohledně „básně“, neboť už pracuje na předehře a nechce dílo nosit dlouho v hlavě. Nezval podle Honzla slíbil verše poslat, ale nikdy se tak nestalo. Martinů nechtěl dále otálet a o měsíc později, 10. července 1933, Honzla informoval, že se ohledně libreta obrátil na Henriho Ghéona, který už dříve tuto látku zpracoval. Během adaptace Ghéonova libreta Martinů rozšířil a změnil svůj původní koncept, který dříve předložil Nezvalovi, ale mrzelo ho, že musel komponovat na francouzský text: „Budu asi muset dělat dvě různé verze.“ (České libreto *Mariken* z *Nimégue*, které Martinů následně nově zhudebnil s použitím hudebních motivů předcházející verze, v následujícím roce na Nezvalovo doporučení vypracoval Vilém Závada). Idey spolupráce s Nezvalem se však Martinů ani po této zkušenosti nevzdal a na konci července 1933 mu, opět prostřednictvím Honzla, poslal francouzský text jakožto podklad pro další část *Her o Marii*, prolog *Panny moudré a pošetilé*. Nezvalovy adaptace se nakonec dočkal, nikoli však obratem, jak doufal, o čemž svědčí i další urgence z 24. srpna 1933: „Prosím Vás zaútočte na toho Nezvala a budete-li mi psát dejte mi jeho adresu.“ Na jaře následujícího roku Martinů s Honzlem korespondenčně konzultoval ideu čtvrté části opery, miráklu *Sestra Paskalina*, a ptal se ho na možnost zobrazit na scéně Boha, což prý bylo zakázáno. Honzl také skladateli poslal řadu tipů ohledně výpravy či kostýmů v celé opeře (mj. schvaloval nápad Martinů v *Pannách moudrých a pošetilých* nahradit Ženicha světlem). Martinů rovněž chtěl, aby se Honzl ujal režie jeho nové opery – nejprve se snažil zařídit jeho pohostinskou režii pro premiéru v Brně, z čehož ovšem sešlo jednak z důvodu obtížnosti díla, které zkoušeli po částech (náročnost příprav byla hlavním oficiálním důvodem), ale zřejmě i proto, že Honzl své předchozí působení v brněnském Zemském divadle ukončil mimo jiné kvůli rozporům s ředitelem Václavem Jiříkovským. Martinů se poté pokoušel prosadit Honzlovo angažmá pro pražskou premiéru, ten nicméně jeho nadšení nesdílel, jak vyplývá z jeho deníkových zápisků z 8. března 1935, kdy strávil s Bohuslavem a Charlotte Martinů večer na návštěvě u Františka a Anny Muzikových: „A Martinů myslí, že mu mohu režírovat *Tři Marie* na Národní

divadlo. Proč mu to neřeknu hned, že to nebudu dělat.“ Z této formulace však není zřejmé, zda Honzl vyjadřoval svůj nezájem, nebo jestli byl přesvědčen o tom, že v té době taková spolupráce nebyla možná vzhledem k jeho napjatým vztahům s vedením Národního divadla.

V následujících měsících se Martinů na Honzla obrátil několikrát s dotazy ohledně nových hudebně-dramatických děl. Dne 14. května 1935 mu popsal formující se ideu *Divadla za bránou*, H 251, kombinující pantomimu, balet, sborové vstupy, lidový spektakl, jarmark a principy *commedia dell'arte*. Žádal ho o názor ohledně využití a spojení těchto prvků a inspiračních zdrojů z pohledu moderního divadla, ptal se i na způsob umístění sboru. Honzl dal tento dopis přečíst Muzikovi a Nezvalovi, kterému se *commedia dell'arte* moc nelíbila, Honzla potom zarazila kombinace *commedie dell'arte* s českou národní písní, neboť podle něj „zrovna tenhle druh dramatické tvorby [...] v našem národě nenašel odezvu“. V podstatě však Martinů v jeho záměru podpořil – originalita podle něj leží ve spojení různých prvků v novou jednotu; aby mohl posoudit oprávněnost těchto spojení, musel by dokonale znát text a záměr, ale obecně si myslel, že „spojit lze všechno“. V září Martinů Honzla seznámil se svými plány zhudebnit Shakespearův *Sen noci svatojánské*, s nápady ohledně scény, kombinující snový a zároveň reálný svět a ptal se ho, do jaké míry lze se Shakespearem zacházet volně, zmiňoval i možnost spolupráce.

V Praze se Martinů a Honzl bezpochyby opět setkali nejpozději začátkem roku 1936. Martinů v lednu zkomponoval scénickou hudbu k rozhlasové hře *Oidipus*, kterou pro Československý rozhlas Honzl režíroval. Byla odvysílána dne 7. února 1936 – shodou okolností v den pražské premiéry *Her o Marii* v Národním divadle. V Honzlově pozůstalosti se však kromě několika vystřižených recenzí žádné další dokumenty o jeho práci na *Oidipovi* nenacházejí.

Martinů také spolupodepsal otevřený dopis zveřejněný 24. ledna 1936, ve kterém Dramatický klub v čele s F. X. Šaldou vyzýval tehdejšího šéfa činohry Národního divadla, prof. dr. Otakara Fischera, aby splnil dřívější prohlášení ředitele ND Stanislava Loma, že režisérský sbor bude doplněn o moderní umělecké osobnosti, jmenovitě E. F. Buriana a J. Honzla. Výzva nesla také podpisy Jana Bartoše, Josefa Hory, Františka Muziky, Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta, Jindřicha Štýrského, Jiřího Voskovce, Jana Wericha a Viléma Závady. Bouřlivou polemiku následujících týdnů shrnula drobná

publikace *Národní divadlo a Honzlův případ*, kterou Dramatický klub vydal v dubnu 1936.

V dopisu z 9. května 1936 Martinů Honzla informoval, že od něj tuto publikaci obdržel, přičemž ho potěšila věcnost Honzlových obhájců, kteří viděli současný stav činohry a nebáli se to říci. Především však Honzla informoval, že se pustil do práce na opeře *Juliette*, H 253 podle hry Georgese Neveuxe a požádal Honzla, zda by mu sehnal český překlad od Jindřicha Hořejšího: „Já dělám současně oba texty do zpěvu i franc. i český, tedy jsem dosti vázán co se týče češtiny ale [...] ten český překlad mohl by mi sem tam dosti pomoci, přesto že jej nemohu užít tak jak je.“ Zároveň vyjádřil naději, že se Honzl ujme režie, protože by to skladatel v Národním divadle určitě prosadil. Honzlovi se o necelé tři týdny později podařilo Hořejšího překlad skutečně obstarat, Martinů ale začátkem června pracoval již na druhém dějství (které mu připomínalo jeho plán se *Snem noci svatojánské*) a Hořejšího překlad použít nemusel; také ho vyhodnotil sice jako dobrý, ale příliš doslovný. Po dokončení opery Martinů dne 9. dubna 1937 v Praze u Paukertů Honzla seznámil s dalším hlavním inscenátorem premiéry, dirigentem Václavem Talichem, detaily a převážně negativní dojmy ze schůzky si Honzl poznamenal do svého zápisníku. Průběh příprav premiéry, která se uskutečnila 16. března 1938, dokumentuje také řada materiálů, které se dochovaly v Honzlově pozůstalosti – vedle korespondence s Martinů, Talichem a ředitelstvím Národního divadla jsou to také scénické návrhy, technické nákresy a fotografie.

V Honzlově zápisníku se zachovaly rovněž detaily z několika posledních setkání s Martinů z léta 1938: „Martinů v Praze. Na sletě (4. 5. 6. července). Má žačku. Kaprálovou. Domnívá se sám, že je to jeho žačka. Ale je to jeho láska. Dvakrát jsem se s nimi sešel. U Nováků (Herb. a Anička Masarykovy, Muzika s paní, Pečírka s paní). Ale nikdy nehovořili o kumštu. Jen: „Jak jsi spala? Musíme už – jsme unaveni. Chtěla bys do Osvobozeného?“ Když však přijel Martinů z Poličky, nestačil vyprávět o temperamentu a divokosti Kaprálové. [...] A Martinů se usmívá, řeč přerušují výbuchy smíchu. Mluví stručně, krátce, ale slova, na kterých mu záleží, z nichž má radost neobyčejně protáhne [...].“ Po zmiňovaném příjezdu do Prahy (29. července) Martinů u Honzla spal a strávili spolu také následující večer v kavárně Daliborka, kam Martinů přišel s hodinovým zpožděním a přivedl s sebou klavíristku Juliette Arányi (které dedikoval *Concertino pro klavír a orchestr*, H 269) s manželem Alexandrem Seligem. Honzl si o tomto setkání na několika stranách poznamenal řadu detailů z rozhovorů, které ten večer vedli až do tří hodin ráno: o čtvrttónové hudbě, na

kterou Martinů nevěří, o blížící se válce, Honzl zmínil také Martinů vtipkování o tom, jak prosadit *Juliette* v Americe; následovaly hluboké debaty o odpovědnosti skladatele vůči vlasti, o Bedřichu Smetanovi, apolitičnosti Martinů či o staré otázce svobody umění – je-li soukromé, nebo veřejné. V pondělí 1. srpna Martinů odjel zpět do Paříže a o dva dny později ještě zaslal Honzlovi pohlednici z Vieux-Moulin, načež poslední předválečný kontakt proběhl zřejmě začátkem roku 1939, kdy si vzájemně poslali novoroční přání.



Jindřich Honzl, Jaroslav Gleich, Georges Neveux, Václav Talich, Ota Horáková a Bohuslav Martinů při premiéře opery Julieta, 16. března 1938, Národní divadlo Praha

Trvalo dlouhých sedm let, než opět navázali spojení. Začátkem roku 1946 manželé Martinů posílali z New Yorku svým rodinám a přátelům do válkou zdevastované Evropy balíčky s nedostatkovým zbožím a jeden z nich připravili i pro Honzla. Martinů mu nejprve poslal tři dopisy, ve kterých psal, že má radost z jeho angažmá v Národním divadle, o kterém se dozvěděl, ptal se na společné známé, na možnost znovu inscenovat *Juliette* a popisoval svou touhu napsat nové dílo pro divadlo – rád by se proto seznámil s Nezvalovou *Schovávanou na schodech*. Rovněž Honzla informoval, že posílá jeden balíček pro něj a další na jeho adresu pro Českou filharmonii; Martinů pro orchestr spoluzorganizoval zásilku cigaret a (zřejmě kvůli celním omezením) rozeslal šest balíků po třech kartonech na adresy Františka Bartoše, Václava Talicha, Karla Šebánka, Karla Nováka, Otakara Šourka a Jindřicha Honzla (balíček s cigaretami Honzl obdržel až 13. dubna 1946). Honzl mu na konci února

sděloval, že za války býval v kontaktu s Šebánkem, pošle mu *Schovávanou na schodech*, ačkoli by s volbou námětu nesouhlasil, a že nyní doporučoval Národnímu divadlu opery Martinů, přičemž opera 5. května možná uvede *Hry o Marii*. Apeloval také na Martinů, že je ho potřeba doma. Martinů v odpovědi z 26. března Honzlovi vysvětloval, proč v nejbližší době návrat do vlasti neplánuje. Mimo jiné nebyl nadšen českými hudebními poměry a bylo mu zatěžko přijmout mnoho věcí, které se v Československu děly: „[...] zdá se mi, že přes všechny ty veliké převraty zůstalo mnoho z našich maličkými lidmi, po tom co se stalo vlastně ještě menšími než před tím“. Tato slova se zřejmě vztahovala především k situaci Václava Talicha, který v té době nemohl dirigovat a čelil útokům z okruhu tehdejšího ministra školství a osvěty Zdeňka Nejedlého. Honzl dne 6. dubna 1946 poslal Martinů poděkování za balíček s potravinami, konzervami, mýdly a dalšími věcmi. Většinu obsahu dopisu však věnoval právě Talichovi, o jehož osobnosti (již od chvíle, kdy je Martinů seznámil) a současné situaci měli oba kardiálně jiné mínění. Talicha popsal jako umělce, který se v době protektorátu mohl uplatňovat a mohl se domnívat, že tvoří velké umění i za doby útlaku, podle Honzla to ale bylo na úkor štěstí a radosti všech ostatních; v podstatě ho označil za kolaboranta, který si bude muset uvědomit bludnost svých představ, kterými se dal vést ve válce, a připojil poznámku, související s jeho snahou přesvědčit Martinů k návratu do Prahy: „Budou-li Vás zpravovat o naší situaci tito lidé, pochopím snadno, že se jim bude jevit černá a bezvýchledná.“

Toto vymezení vůči Talichovi bylo možná důvodem, proč Martinů na dopis neodpověděl. V květnu 1947 sice v dopisu instruoval svou manželku Charlotte, aby během svého pražského pobytu Honzla navštívila, vyřídila mu pozdravy a požádala ho, aby pro Martinů našel libreto pro novou operu, sám se mu však ozval až 18. října 1949, poté, co mu zprávy od Honzla v Paříži předal Karel Šebánek. V dopisu opět prosil Honzla o doporučení námětu pro příští operu (zrovna hledal hru, kterou kdysi inscenoval Vsevolod Meyerhold, něco jako „Smrt Koszakjeva“), popisoval své současné názory na umění a opět vysvětloval, proč nemůže přijet: „[...] já mám jakousi direktivu v celém svém životě, jak jste sám poznal, že musím sledovat, co jsem si umínil být i nevědomě a snad už na té poličské věži [...]“. Honzl odpověděl až v únoru 1950 z Karlových Varů. Identifikoval hru, kterou Martinů hledal, jako *Tarelkinovu smrt* od Suchovo-Kobyлина a po návratu do Prahy mu poslal překlady dramát tohoto autora poštou. Navázal také na vzájemnou diskusi o současném umění, nicméně jeho smýšlení se v tomto ohledu od třicátých let

značně zúžilo, patrně vlivem společensko-politických změn a jeho komunistické angažovanosti. Zatímco Honzl psal o úkolu vybudovat lepší budoucnost a jako vhodné operní náměty vnímal díla české a ruské klasiky a současných sovětských dramatiků, Martinů 12. dubna přiznal, že je této představě poněkud vzdálen (podobně však vnímal i své umělecké cítění v konfrontaci s tehdejší situací v USA): „[...] jsem přitahován spíše problémem o umístění člověka do vesmíru, tedy hádanka, jež se nemění a jež já také nechci rozřešit, jenom ukazovat na některé složky, jež jsou věčné“. Zároveň se na Honzla obrátil s žádostí o intervenci v otázce zapůjčení provozovacího materiálu *Juliette*, neboť se vyskytla možnost provedení v USA. Honzl napsal na ředitelství Národního divadla a Martinů poté informoval, že by vypůjčení materiálu divadlem z USA bylo možné. Opět také zmínil knihu s dramaty Suchovo-Kobylyna a vyjádřil naději, že ji Martinů již obdržel. Ten však na tento dopis zřejmě neodpověděl a ani se k němu nedostala zmiňovaná kniha – 30. června si Honzl postěžoval Šebánkovi (se kterým byl v těch dnech v kontaktu také ohledně materiálu *Juliette*), že mu na poštu přišla kniha zpět a neví, co si o tom myslet. Martinů se Honzlovi ozval znovu až v červnu 1951 a opět ho prosil o pomoc se získáním zmíněných partů, které ležely někde na ministerstvu, a dále partitury a provozovacího materiálu *Her o Marii*. Tento dopis však vzájemnou korespondenci v Honzlově pozůstalosti uzavírá, pravděpodobně se jednalo o jejich poslední kontakt.

Je zřejmé, že i přes mnohé odlišné ideály a jisté odcizení, které nastalo v poválečných letech, Martinů Honzla vždy vnímal jako autoritu a vážil si jeho uměleckých kvalit i názorů na divadlo. Především pak nikdy nepřestal vzpomínat na pražskou premiéru *Juliette*. Honzl, Talich a Muzika tehdy navzdory rozdílnému uměleckému a ideologickému smýšlení či jistým osobním nesympatiím vytvořili hvězdný tým, který si se skladatelem mimořádně rozuměl – společnými silami dokázali naplnit jeho ideje a přivedli k životu inscenaci, kterou Martinů považoval za téměř dokonalou.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2020, s. 16–18



Historický úspěch pro muzikologii: Institut B. Martinů získal prestižní cenu za výzkum

Český muzikologický výzkum zaznamenal v minulých dnech nevídaný úspěch: Institut Bohuslava Martinů získal za svůj dlouhodobý projekt Souborného vydání díla Bohuslava Martinů Cenu předsedkyně Grantové agentury ČR za rok 2020. Jde vůbec o první ocenění tohoto druhu udělené nestátní neziskové organizaci v oboru muzikologie. Projekt byl vybrán z desítek kandidátů v kategorii společenské a humanitní vědy, a umístil tak muzikologii vedle přírodních oborů jako molekulární biologie, genetika, matematika nebo chemie.



Od roku 2015 bylo publikováno celkem devět svazků, které věrně zachycují skladatelův tvůrčí záměr a poskytují detailní vhled do geneze jeho skladeb. Svazky následně putují k orchestrům, operním domům i jednotlivým interpretům po celém světě, které dílo Martinů uvádějí. Díky tomu se dlouhodobě daří zvyšovat četnost uvádění skladatelových děl, a šířit tak povědomí o jednom z nejvýznamnějších českých skladatelů 20. století do celého světa. Jenom v minulých letech se Martinů opery objevily například v Berlínské státní opeře nebo Carnegie Hall, úspěchy slavili i pianista Ivo Kahánek společně s dirigentem Jakubem Hrůšou a Bamberškými symfoniky, kdy za nahrávku Martinů Inkantace získali prestižní BBC Music Magazine Award. Badatelská práce ale přináší i neobvyklá překvapení: díky projektu se Institutu například podařilo objevit desítky ztracených skladeb – operu, balet nebo několik klavírních skladeb.



Institut Bohuslava Martinů slaví v letošním roce 25 let od svého založení. Pokud to situace dovolí, čtvrtstoletí své existence završí slavnostním koncertem 7. prosince 2020 v sále Martinů na HAMU v Praze. Představí se na něm Zemlinského kvarteto, které provede mj. i světovou premiéru dosud neznámé verze Martinů Smyčcového kvartetu č. 2. Kromě toho je v plánu uvedení dosud nezveřejněného mini-dokumentu Olgy Špátové, která zachytila pohled na dílo Bohuslava Martinů očima Jakuba Hruši nebo Jiřího Bělohlávka. Vstupenky budou k dostání na místě nebo přes e-mailovou rezervaci na adrese martinu@martinu.cz.

<https://www.martinu.cz/cz/aktuality/1714-historicky-uspech-promuzikologii-institut-bohuslava-martinu-ziskal-prestizni-cenu-za-vyzkum/>

Bostonský symfonický orchestr z pohodlí domova

Současná celosvětová krize nutí orchestry a umělce přicházet se způsoby, jak se vyrovnat s plošným rušením koncertů a zůstat tak v kontaktu se svým publikem. Například Bostonský symfonický orchestr (dále BSO) vybírá ze svého bohatého archivu zajímavé historické nahrávky, které jsou zveřejňovány na stránkách <https://www.bso.org/>. Bostonský orchestr často prováděl hudbu Bohuslava Martinů především díky jeho šéfdirigentům Sergejovi Kusevickému a Charlesovi Munchovi. Ti se také postarali o řadu objednávek nové hudby

a BSO tak celkově premiéroval devět Martinů skladeb, jako např. La Bagarre, Symfonii č. 1, Symfonii č. 3 a Symfonii č. 6 (Symfonické fantazie). BSO nyní vybírá historickou nahrávku Dvojkonzertu pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány pod vedením dirigenta Rafaela Kubelíka z roku 1967.

14. ledna 1967, Symphony Hall, Boston

Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H 271

Boston Symphony Orchestra

Rafael Kubelik – dirigent, Charles Wilson – klavír

Máte-li přístup k internetu, doporučujeme vyhledat následující odkaz

<https://www.martinu.cz/cz/aktuality/>



Rafael Kubelík

Vzpomínky houslistky Soni Jelínkové

Paní Jelínková je v současné době asi nejstarší členkou Internationale Martinů Cicrle, je jí 97 let. Žije v domově seniorů ve Westmountu v Kanadě. Nedávno napsala do Institutu Bohuslava Martinů krásný dopis, inspirovaný četbou časopisu Martinů Revue. Její vzpomínky otiskujeme a přejeme jí hodně zdraví.

Můj tatínek se jmenoval Karel J. Pečman. Narodil se na Moravě, byl francouzským legionářem. Mohla bych o něm psát několik stránek opravdu úžasných příběhů!

V roce 1946 si Martinů obnovoval pas na konzulátě v Montrealu, kde v té době můj tatínek pracoval – vydával tam pasy. Jednou přišel tatínek z práce domů a vykládal nám, že na konzulát přišel ohromně zajímavý mladý člověk. Stále si prý něco zapisoval ... Dlouho si spolu povídali a zřejmě si dobře rozuměli. Bohuslav Martinů si opravdu nemohl stěžovat na konzulát v Montrealu, na rozdíl od těch, které moc nefungovaly ve Francii.

Martinů si na toto setkání vzpomněl, když jsem mu napsala z Filadelfie a poprosila ho o doporučení pro Prahu, abych mohla dokončit dva roky na Curtis Institute ve Filadelfii u profesora Ivana Galamiana. Do týdne mi Martinů odpověděl a vše potřebné napsal do Prahy. Já jsem dlouho byla jediná Češka na seznamu žáků Curtis Institute, kteří se tam sešli z celého světa. Teď se situace změnila. Já jsem absolvovala v roce 1948 – po 50 letech tam byl velkou hvězdou Josef Špaček!



Soňa Jelínková, kolem roku 1983

Do Prahy z Filadelfie jsem se vrátila v roce 1948. Asi v roce 1950 mi Hudební a artistická ústředna uspořádala sólový koncert v Městské knihovně. Zařadila jsem do programu i krátkou skladbu od Martinů. Neměla jsem ponětí, že se v té době Martinů „u nás nehrál“. Tak se tedy hrál a všichni byli spokojeni.

Nechci věřit, že Rudolf Firkušný už 20 let mezi námi není! Prvně jsem ho slyšela hrát v Montrealu, když mi bylo 15 a jemu kolem 30. To jsem snad prvně byla zamilovaná – na dálku! Naše cesty se různě promotávaly. Když jsem studovala ve Filadelfii, měla jsem od něho adresu a pozvání, abych si přijela s ním zahrát do New Yorku. Dodnes lituji, že jsem si netroufla! Naposled jsem s ním „hrála“ ve velké sportovní hale v Montrealu. Hrál pátý koncert od Beethovena. Já byla členkou orchestru a kdykoliv on šel na jeviště kolem mého plutu, tak mi na cestě ke klavíru něco česky řekl. To bylo kolem roku 1985.

Objednala jsem si u Vás v Institutu Bohuslava Martinů knihu *Martinů obrázky kreslíci*. Kniha je nádherná! Jednu jsem darovala Ivanu Moravcovi – nehraje na piano, ale je to fyzioterapeut pro celý ústav pro seniory, v němž nyní žiji. Vystudoval Univerzitu Karlovu. Jsme tu jediní dva Češi v záplavě lidstva z celého světa ...

Posílám Vám svou fotografii, když mi bylo 60 let. Fotky jsou jediné, co jsem si do svého pokoje odstěhovala. Všechny programy, kritiky a dopisy jsem dala do úschovy mému nejstaršímu žákovi. Tak to s tou slávou u mě končí! Teď za mě po světě hrají žáci a život jde dál!

Článek otištěn v časopise Martinů Revue 2 /2020, s. 4

Martinů a Pešek

Petr Veber

Dne 25. února 2020 převzal Libor Pešek Pamětní medaili Bohuslava Martinů. Nadace nesoucí skladatelovo jméno ji uděluje umělcům, kteří se zasloužili o jeho hudební odkaz. „Něco jsem udělal, ale mohlo toho být i víc,“ usmíval se dirigent, který v červnu oslavil 87 let.

Pešek patří ke generaci, která podle jeho vyjádření byla ochuzena o osobní setkání s Bohuslavem Martinů. „*V té době byli na významných místech „jedudědci“ plní nenávisti, kteří zabraňovali tomu, aby věci plynuly přirozeným způsobem,*“ poznamenal na adresu komunistických ideologů. Martinů se kvůli

domácí politické situaci a kvůli studené válce po skončení druhé světové války nemohl už nikdy vrátit do vlasti.

„Měl jsem to štěstí, že jsem ale hrál v Holandsku a v Americe mnohokrát s Rudolfem Firkušným. Vyprávěl mi o Martinů, s nímž se přátelil, roztomilé a intimní věci, “ zavzpomínal Libor Pešek. Pianista Firkušný strávil čtyři poválečná desetiletí v exilu, ale dožil se změny režimu a svobody v Československu. Společně pak – už v Praze – natočili tři z pěti klavírních koncertů Bohuslava Martinů.

„Martinů byl můj první autor, kterého jsem se snažil realizovat ještě jako čerstvý absolvent AMU s komorním orchestrem. Hezky jsme dali dohromady skladbu Tre ricercari. Party jsem psal tehdy ručně, protože nebyly u nás k sehnání, “ řekl Libor Pešek v krátkém rozhovoru pro portál KlasikaPlus.cz.



Libor Pešek (1933), fotografie KlasikaPlus.cz

Když se pak dostal k symfonickým orchestrům, objevoval podle svých slov postupně, *„jaká je to úžasná muzika“*. Některé skladby mu byly bližší než jiné. *„Například Legenda z dýmu bramborové nati víc než Otvírání studánek... Nevím proč... A raději jsem měl Šestou symfonii, tedy Symfonické fantazie, než některé jeho jiné symfonie. Jeho posedlost synkopami mi v nich připadala zbytečně nervní...“*. Pešek miloval orchestrální *Fresky Piera della Francesca*. *„Ty jsem dirigoval po celém světě. A s Českou filharmonií*

a v rozhlase jsem natočil některé další věci, Kytici, Řecké pašije... Probojovával jsem si cestu k Martinů poměrně nesnadně,“ shrnul vzpomínky.

Libor Pešek (1933) završil aktivní dráhu jako dlouholetý šéfdirigent Českého národního symfonického orchestru. Byl po léta pravidelným hostem České filharmonie, v desetiletí 1987–1997 zastával místo uměleckého ředitele a šéfdirigenta Royal Liverpool Philharmonic Orchestra v Británii. V šedesátých letech založil v Praze soubor dechových nástrojů Komorní harmonie a poté komorní orchestr Sebastian. Působil jako šéfdirigent Východočeského státního komorního orchestru v Pardubicích, měl angažmá v Nizozemsku a krátce byl také šéfem Slovenské filharmonie v Bratislavě.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2020, s. 3



Nová publikace Hrůša o Martinů

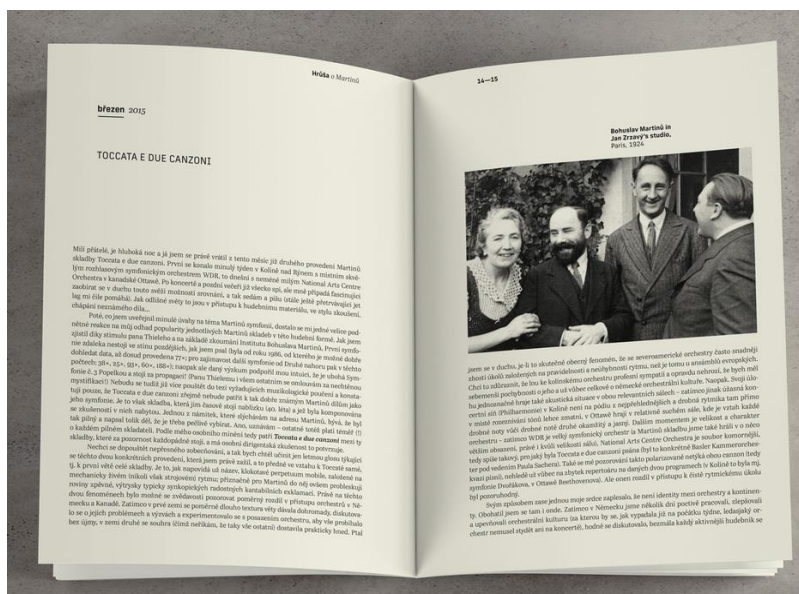
Spolek International Martinů Circle v těchto dnech připravuje k vydání novou publikaci s názvem „Hrůša o Martinů / Hrůša on Martinů“ v česko-anglické verzi. Jakub Hrůša (1981) je nejenom vynikajícím českým dirigentem, ale vládne perfektně i slovem. Již od roku 2003 je v úzkém kontaktu s institucemi spojenými se jménem Bohuslava Martinů. Především pak s muzikologickým Institutem Bohuslava Martinů a International Martinů Circle, jehož je prezidentem. Kniha obsahuje interview, která vznikla v rozmezí let 2011–2017, a Hrůšovy texty o jeho učiteli i blízkém příteli Jiřím Bělohlávkovi. Převážnou část publikace tvoří glosy – jakýsi deník dirigenta mapující umělcův rok 2014. Jsou to zamyšlení nad symfoniemi Bohuslava Martinů, srovnání evropských a amerických orchestrů, zážitky s Tokyo Metropolitan Orchestra během zkoušení Martinů kantáty Kytice a na závěr silvestrovská hádanka, ve které se skrývají v podstatě všechny tituly skladeb Martinů.

Publikaci bude možné od 20. prosince 2020 objednat na e-shopu

<https://eshop.martinu.cz/>

Objednávky rovněž na emailu: incircle@martinu.cz

cca 90 stran, předběžná cena 220 Kč



Jubileum Jiřího Temla

Ve středu 24. června oslavil své 85. narozeniny český skladatel Jiří Teml, dlouholetý producent Českého rozhlasu a mimo jiné i držitel Medaile Bohuslava Martinů za mimořádné zásluhy o propagaci díla skladatele. Při této příležitosti přinášíme text ředitele Nadace Bohuslava Martinů profesora Jiřího Hlaváče. Přečíst si můžete také rozhovor Tomáše Piláta s Jiřím Temlem ze dne 21. 5. 2020 na webu OperaPlus (<https://operaplus.cz>).

Variace pro Jiřího Temla

Jiří Hlaváč

Práce hudebního interpreta mne přivedla do tvůrčího světa mnoha autorů. Mezi shůry požehnané, jejichž skladby jsem s potěšením a zaujetím hrál, řadím Karla Husu, Viktora Kalabise, Václava Kučeru, Alexeje Frieda, Pavla Blatného, Jana Klusáka, Milana Báchorka, Ivana Kurze a také Jiřího Temla. Když jsem v letech 1974–1984 působil jako pedagog na plzeňské konzervatoři, potkávali jsme se poměrně často v tamním rozhlasovém prostředí, protože Jiří byl dramaturgem a po svém odchodu do Prahy v roce 1980 vítaným hostem. V roce 1974 jsem nastudoval a nahrál jeho *Pět kusů pro sólový klarinet* a zjistil, jak

vytříbeně tento nástroj vnímá. O tři roky později napsal *Tři bagately pro housle, hoboje, klarinet střídající basklarinet, klavír*, které jsme společně s Jitkou a Janem Adamusovými a Eduardem Spáčillem v premiéře uvedli. Tady nám autor nabídl i aleatorní plochy, v nichž počítal s naší improvizační vybaveností a představivostí. Ta skladba mne velmi zaujala a vřele ji našim mladým kolegům doporučuji. Je skvělá.



Jiří Teml, zdroj: Česká televize

Pro Barock Jazz Quintet, který jsem v roce 1975 založil, napsal Jiří Teml dvě skladby. *Barokní suitu* z roku 1980 doplnily o deset let později *Metamorfózy*. V obou se prokázala autorova citlivost k hudbě jiných žánrů a nevšední komplexnost pro zvuk jednotlivých nástrojů i celku. Tuto kompozici jsem řadil k nejlepším, které kdy byly souboru věnovány. A nejen já, ale i spoluhráči a publikum.

V roce 2007 napsal Jiří Teml *Dvojkonzert pro dva klarinety a orchestr*. Toto dílo jsem v premiéře neuvedl, ale na provedení s kolegou Štěpánem Koutníkem a členy Symfonického orchestru Českého rozhlasu vzpomínám s povděkem a rád. Byl to další z valérů kompozičního myšlení a cítění Jiřího Temla a sám za sebe řadím tento kus k nejlepším klarinetovým skladbám české hudby v celé její historii. Vzpomenu-li na Kramáře, Rejchu, Frieda, Páleníčka, Kalabise, je to počín.

S Jiřím Temlem jsem vždy moc rád hovořil, a nejen o hudbě. Potkávali jsme se po léta na Hudební fakultě AMU, kde byl členem její umělecké rady, a také v Nadaci Bohuslava Martinů, v jejichž řídicích grémiích působil rovněž po řadu desetiletí. Jeho přínos byl nejen v rovině odborné erudice a odhadu možných způsobů řešení vlastní činnosti, ale i v nezměrné korektnosti

a oddanosti hudbě a jejímu poslání. Za to všechno je nutné poděkovat a vzhledem k životnímu jubileu přát.

Pevné zdraví, vnitřní pohodu, radost z vykonané práce a úctu nás všech, kdo Tě mohli poznat a pracovat s Tebou. Byla to pro nás potěcha a posilující inspirace.

P. S. Casals v pětaosmdesáti cvičil denně 5 hodin na violoncello, psát můžeš i Ty.

Článek převzat z <https://www.martinu.cz/cz/aktuality>

Jaroslav Mihule jubilující

Monika Holá

Kdo se jen trochu zaobírá osobností a tvorbou Bohuslava Martinů, dobře zná jméno Jaroslava Mihuleho, muzikologa, jenž Martinů zasvětil velkou část svého profesního života.

Jaroslav Mihule patří k předním českým odborníkům specializujícím se téměř výlučně na život a dílo B. Martinů. Skladateli zasvětil celý život a na svém kontě má přes jedenáct knižních publikací věnovaných Martinů a další dvacítku odborných studií, které se zaobírají buď přímo tímto skladatelem, nebo příbuznými tématy. Když v roce 1974 vyšla první monografie Jaroslava Mihuleho *Bohuslav Martinů. Profil života a díla*, byla jednoznačně nejfundovanější prací o skladateli. Monografie se soustředila zejména na odbornou stránku odkazu skladatele (chronologie a detailní analýzy jeho děl) a úmyslně opomíjela podrobnější životopisné informace. V roce 2002 vyšla zcela nová a rozsáhlá monografie Jaroslava Mihuleho pod názvem *Martinů. Osud skladatele*. V ní autor pozoruhodně rozšířil svou původní práci. V Osudu skladatele nalezneme každíčký detail ze života i díla Martinů, autor předkládá informace z kronik, matrik, úředních dokumentů, ze starých ročníků novin a časopisů, ale též ze soukromé korespondence, čerpá dokonce z do té doby nikdy nepublikovaných rukopisů, držných v soukromých rukou. O rovných patnáct let později, na sklonku roku 2017, vyšlo nové přepracované vydání této Mihuleho knihy. Výpravná publikace slučuje všechny klady předchozích autorových prací, které navíc oživuje četný obrazový materiál.



J. Mihule s ředitelem Městského muzea a galerie Polička D. Junkem v expozici o životě a díle B. Martinů, jejímž je prof. Mihule tvůrcem

Zmíněné publikace patří ke stěžejním, byť ne jediným autorským pracím profesora Mihuleho. O propagování osobnosti Bohuslava Martinů se zasloužil i v dalších oblastech aktivit: stál u zrodu Společnosti Bohuslava Martinů, byl členem správní rady Fondation Martinů se sídlem v Basileji ve Švýcarsku a místopředsdou podobné rady Nadace Bohuslava Martinů v Praze; jeho jazyková vybavenost (vlivem politických událostí se povinně učil němčinu a později ruštinu, ze zájmu pak navíc francouzštinu, latinu, starořečtinou a také angličtinu) jej předurčila k tomu, že byl zván k přednáškové činnosti na univerzitách doslova po celém světě, aktivně se také účastnil celosvětových muzikologických konferencí. Pracovně byl Jaroslav Mihule celoživotně spjat s Fakultou tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, kde působil jako lektor, odborný asistent, docent a profesor. Jeho profesní kariéra na akademické půdě kulminovala v devadesátých letech, kdy byl na dvě funkční období zvolen prorektorem Univerzity Karlovy a v roce 1994 proděkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Navíc byl v roce 1991 pověřen ministerstvem školství zastupováním ČSFR v komisi pro UNESCO na 26. zasedání v Paříži jako expert pro otázky vysokých škol a v letech 1994–1997 působil jako první mimořádný a zplnomocněný velvyslanec České republiky v Nizozemsku.

Na svém kontě má profesor Mihule i řadu ocenění, mimo jiné Zlatou medaili Univerzity Karlovy 1994, cenou Classic '95 za životní dílo a další, v roce 2015 mu byl udělen Pamětní list Města Poličky a také Pamětní list Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a na sklonku roku 2018 byl oceněn Výroční cenou Bohuslava Martinů za celoživotní zásluhy při vědeckém zhodnocení, šíření a uplatnění skladatelova díla, kterou uděluje Nadace Bohuslava Martinů.

V květnu 2019 získal Jaroslav Mihule čestné občanství města Polička. Byly tak zpečetěny jeho šedesátileté úzké vazby s rodným městem Bohuslava Martinů. První cesty sem jej přivedly ještě v době, kdy žila skladatelova sestra Marie, která mu byla v prvních badatelských krocích v Poličce osobně nápomocna. Poličku J. Mihule opakovaně navštívil také po smrti skladatele, když sem doprovázel vdovu, paní Charlotte Martinů. A do Poličky se pak vracel opakovaně, ať již „soukromě“ – jako muzikolog-badatel, nebo v 70. letech kupř. jako fundovaný průvodce členů nově založené pražské Společnosti Bohuslava Martinů po poličském kraji. Jeho velkým vkladem místní kultuře je vytvoření expozice o životě a díle skladatele v poličském Centru Bohuslava Martinů nazvané *Barevný svět Bohuslava Martinů* (od roku 2009 dosud). O ryzím vztahu k poličskému prostředí svědčí i fakt, že muzeu věnoval nemálo vzácných

památek na Martinů, které původně vlastnila vdova po skladateli a J. Mihulemu je darovala. Za všechny jmenujme torzo knihovny, kterou vlastnil skladatel, dvě alba osobních fotografií, a v neposlední řadě klavírní výtah Martinů opery *Juliette* s vlastnoručními vpiskami skladatele. Městské muzeum si těchto darů nesmírně váží, neboť obohacují v Poličce uložené martinůvské sbírky.

Výše uvedené řádky jasně dokládají profesní spřízněnost J. Mihuleho s poličským rodákem B. Martinů. Tato spřízněnost je navíc umocněna ještě dvojím jubileem: v roce 130. výročí narození Martinů se J. Mihule dožívá 90 let (1. prosince) a navíc se stejného významného životního výročí dožívá i jeho manželka Alena, jejíž narozeniny připadají přímo na 8. prosince, tedy den narození Bohuslava Martinů!! Tento fakt je příznačný, neboť paní Mihulová stojí po manželově boku již od roku 1952 a s nezlomným elánem mu vždy vytvářela ideální zázemí pro jeho odbornou činnost (přesto, že sama musela v pochmurných letech komunistických čistek bojovat o svou pozici gymnaziálního pedagoga, pro něž dle úředního zápisu nebyla tehdy dosti uvědomělá).

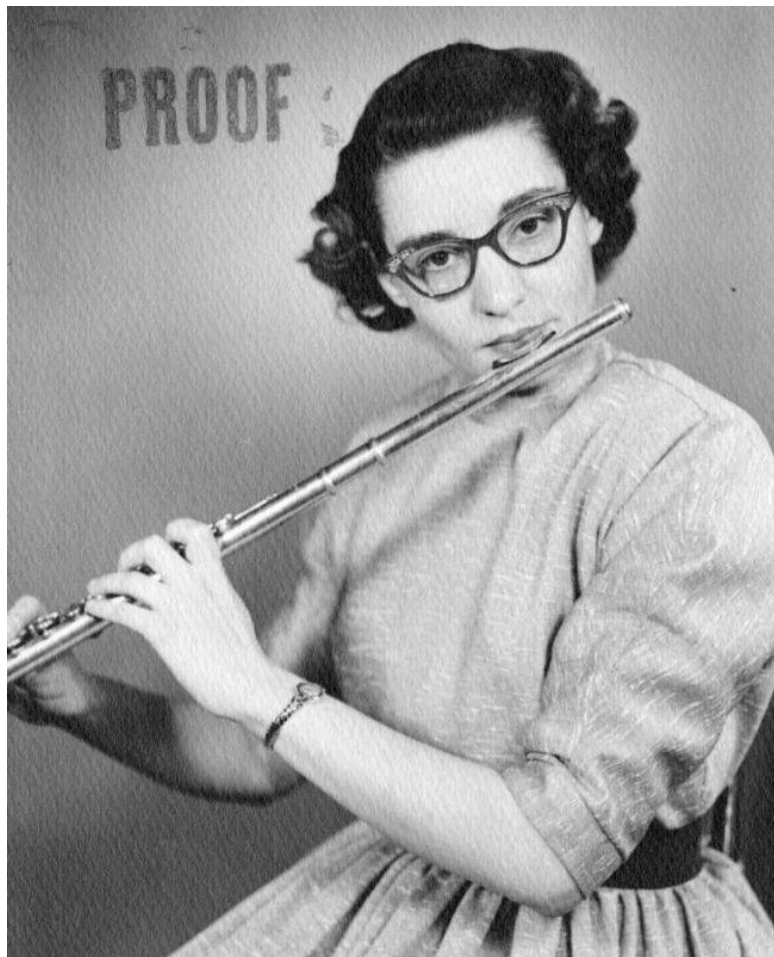
Za všechny pracovníky Centra B. Martinů a Městského muzea a galerie Polička si proto dovoluji panu profesorovi Mihulemu i jeho manželce Aleně popřát vše dobré, především upevnění zdraví a poděkovat jim ze srdce za vše, co pro kulturu a vzdělání udělali.



prof. Mihule s manželkou Alenou

Autorka příspěvku je muzikoložkou v Centru Bohuslava Martinů v Poličce

Zemřela flétnistka Lois Schaefer, **která premiérovala Martinů Sonátu pro flétnu**



Lois Schaefer
archiv Bostonského symfonického orchestru

Dne 31. ledna 2020 zemřela ve věku 95 let Lois Schaefer, flétnistka a hráčka na pikolu Bostonského symfonického orchestru, která premiérovala *Sonátu pro flétnu a klavír*, H 306 Bohuslava Martinů v roce 1949 v New Yorku za přítomnosti skladatele. Tuto Sonátu věnoval Martinů jejímu učiteli na New England Conservatory of Music v Bostonu, Georgesovi Laurentovi. O smutné zprávě informoval Institut Bohuslava Martinů flétnista John Solum. Potvrdil, že s Lois Schaefer hrál v 60. letech v New Yorku na jednom koncertu a vyjádřil se o její muzikálnosti, krásném a kulatém tónu. Lois přežila její sestra Winifred Mayes ve věku 100 let, která byla první ženou na smyčcový nástroj v Bostonské symfonickém orchestru.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2020, s. 19

Zemřel muzikolog a odborník na Martinů František Popelka

Monika Holá

Dne 16. dubna ve věku 87 let zemřel přední odborník na Martinů a rodák z Poličky PhDr. František „Iša“ Popelka, který byl celoživotním propagátorem osobnosti a díla českého skladatele. Čest jeho památce!



Před dvěma lety jsem do redakce Jitřenky posílala text o Františku Popelkovi u příležitosti jeho pětadesátých narozenin (narozen 19. 2. 1933), za celý kolektiv muzea jsme mu přáli pevné zdraví a spokojenost. Dnes o něm píší znovu, bohužel však za velmi smutných okolností, neboť F. Popelka Poličku navždy opustil. Zemřel 16. 4. 2020 v požehnaném věku osmdesáti sedmi let.

Poličský rodák Iša (jak mu všichni říkali) Popelka zasvětil celý svůj profesní život propagaci díla Bohuslava Martinů. Cítil to jako povinnost, vždyť jeho tatínek, František Popelka starší (právě vzhledem ke stejnému jménu – pro odlišení – u syna zobečněla zkratka Iša) skladatele jako mladík z Poličky znal a jako amatérský hudebník, bibliofil a dlouholetý pracovník Městského muzea v Poličce inicioval a vytvářel martinůvské muzejní sbírky. Syn Iša v jeho odkaze pokračoval, zaštitěn odborným studiem. Vystudoval obor hudební věda na

Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně u Jana Racka a Bohumíra Štědrone (1952–1957) a ukončil jej diplomní prací nazvanou *Česká léta Bohuslava Martinů*. Byť působil velkou část profesního života v Praze jako odborný redaktor hudebního vydavatelství Supraphon, svůj zájem směřoval vždy k dílu Bohuslava Martinů.

Již jako čerstvý absolvent hudební vědy koncipoval roku 1957 první velkou expozici o Martinů v poličském muzeu (poté v letech 1973 a 1984 její moderní podobu). V letech 1984–2000 působil jako muzikolog poličského muzea a významným způsobem profiloval a zpracoval bohaté martinůvské sbírky. Právě obnova expozice „Památník Bohuslava Martinů“ v roce 25. výročí úmrtí skladatele (1984) měla mimořádný význam pro prestiž města i muzea. Byl autorem velkého počtu výstav, článků i publikací a především knih o Bohuslavu Martinů; *Cesty-Proměny-Návraty* (1989), *Martinů a Polička* (1990) a *Bohuslav Martinů: Dopisy domů. Z korespondence do Poličky* (1996). Iša Popelka stál také v pozadí významných martinůvských hudebních akcí: díky jemu v Poličce v roce 1994 zazněla světová premiéra Martinů skladby *Podivuhodný let*, k níž získal notový materiál ze zahraničí, byl iniciátorem a dramaturgem prvních ročníků festivalů „Polička 555“ (od roku 1992) a „Martinů fest“ (od roku 1996). Dle pamětníků byl uctivý, vstřícný a vtipný; já sama jsem měla možnost se s ním setkat jen několikrát v posledních letech jeho života, nadchl mne šíří svých vědomostí a přes svůj věk doslova sloní pamětí!

Jako jedna z jeho pokračovatelů na místě muzikologa poličského muzea narážím neustále na stopy působení Iši Popelky. Krom práce s výše uvedenými knihami Iši Popelky téměř denně profesně využívám jím vytvořený Soupis autografů, manuskriptů, faksimile a přidružených tisků skladeb Bohuslava Martinů ve fondech Památníku Bohuslava Martinů a hluboce se skláním před precizností jeho zpracování! Iša Popelka zanechal v Poličce nesmazatelnou stopu v propagaci osobnosti a díla Bohuslava Martinů, budiž mu za to navždy neskonalý dík!

Článek převzat z <https://www.martinu.cz>

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů
číslo 42
Praha – listopad 2020

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů
Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5
Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.
(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením
archivu Centra Bohuslava Martinů v Poličce,
Institutu Bohuslava Martinů,
a Mgr. Jarmily Mráčkové